

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Хмельницького національного університету,
доктор технічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України

М. Є. Скиба
2020 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Петяк Олени Віталіївни на тему: «Психологічні особливості дефініції ревнощів та їх корекція у шлюбних партнерів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія»

Дисертація «Психологічні особливості дефініції ревнощів та їх корекція у шлюбних партнерів», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія», виконана в Хмельницькому національному університеті. Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (витяг з протоколу №2 від 25 вересня 2015 року) та узгоджено з бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 8 від 15.12.2015 року).

Обґрунтування вибору теми дослідження. Аспірантка переконливо обґрунтовує актуальність та важливість наукового опрацювання понять, що є предметом її дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням суті наукового завдання. Сучасний стан розвитку психологічної науки ставить перед дослідниками завдання всебічного висвітлення проблеми міжособистісної взаємодії на всіх рівнях її функціонування. У зв'язку з тим, що становлення особистості та її розвиток відбувається в середовищі сім'ї, проблема

внутрішньосімейної взаємодії трансформується в психологічний феномен, потреба у вивченні якого проявляється в різних галузях психології.

Увагу до вивчення дефініції феномену ревнощів шлюбних партнерів виявляють дослідники різних сфер наукових знань, насамперед психології, культурології, медицини, права та юриспруденції, що вказує на міждисциплінарний характер досліджуваного явища. Водночас, можна спостерігати певну методологічну невизначеність і поверховість накопичених знань у дослідженні проблеми ревнощів як системного та структурно-динамічного феномену особистості. Відомо, що переживання особистістю ревнощів є сильним афективним почуттям, яке породжує складні конфлікти, викликає стресові стани та глобально дезорганізує людські стосунки. Зазвичай, ревнощі виникають у ситуаціях соціальної взаємодії і можуть посилюватися в результаті ситуацій, що пов'язані з втратою престижу, при невдачах, загрозі гідності особистості. Окрім того, різні ситуації та події, що дезорганізують особистість і причиною яких є переживання ревнощів, свідчать про те, що сфера зазначеної проблематики виходить за традиційні рамки проявів ревнощів (романтичні ревнощі в стосунках шлюбних партнерів). Так, сьогодні спостерігається значна кількість ситуацій, які охоплюють всі сфери життєдіяльності особистості, наприклад, переживання ревнощів у родинних і дружніх стосунках, у професійній сфері та між людьми в спорті, науці, мистецтві, політиці тощо.

Зокрема, здобувачка звертає увагу, що у рамках дисертаційного дослідження здійснюється розгляд дефініції ревнощів у партнерів, які перебувають в офіційному шлюбі. Сімейні стосунки здатні реалізовуватись у різних формах, серед них, на перший погляд, негативні прояви ревнощів шлюбних партнерів. Тому ревнощі як об'єкт психологічного дослідження можуть слугувати джерелом висвітлення негативних тенденцій у сімейних стосунках.

Психологічна складність феномену ревнощів шлюбних партнерів визначила різноманітність емпіричних і теоретичних підходів до їхнього дослідження. У проблемному полі психології шлюбу та сім'ї позначені деякі підходи до розгляду ревнощів шлюбних партнерів (О. С. Васильєва, П. Куттер, Е. Е. Лінчевський, Є. М. Потапчук, Є. І. Терентьєв). Вивчалися також окремі аспекти особистості, яка

схильна до проявів ревнощів (А. Адлер, Т. М. Данилова, Н. В. Дмитрієва, Ц. П. Короленко, Д. Пуертас, З. Фройд, Е. Фромм, К. Хорні). Актуальність існуючої теми та відсутність системного теоретико-методологічного аналізу сприяло науковій розробці з цієї проблематики.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність одержаних результатів досягнута завдяки теоретичному обґрунтуванню вихідних положень, надійному та валідному діагностичному інструментарію, коректному кількісному аналізу емпіричних даних та інтерпретації отриманих результатів дослідження. Дисертанткою використано значну кількість наукової літератури (236 найменувань, із них 42 – англomовних). Цінність роботи полягає у розкритті основних підходів до розуміння психологічної сутності та особливостей дефініції ревнощів шлюбних партнерів. Встановлено, що ревнощі позиціонуються як один із феноменів міжособистісної взаємодії шлюбних партнерів, при якому один з них відчуває уявну або реальну загрозу втрати своєї переваги в якості суб'єкта любові. Здобувачкою показана полідетермінованість емоційного наповнення змісту ревнощів, а саме комплексом об'єктивних і суб'єктивних чинників.

З огляду на це можна констатувати, що достовірність отриманих висновків та обґрунтованість запропонованої програми психологічної корекції прояву ревнощів «Антиревнощі» визначається правильно обраними методологічними підходами, достатнім використанням наукового та емпіричного матеріалу. Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності дисертаційної роботи.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, *що вперше*: визначено, обґрунтовано й експериментально перевірено психологічні особливості полідетермінованості емоційного наповнення змісту ревнощів, а саме комплексом суб'єктивних та об'єктивних чинників. Серед об'єктивних чинників провідну роль відіграє статевая приналежність шлюбних партнерів. Серед суб'єктивних чинників визначена головна роль емоційної і ціннісної сфер

респондентів, зокрема встановлений обернений взаємозв'язок між самооцінкою членів подружжя і рівнем прояву ревнощів у сімейних відносинах шлюбних партнерів.

Розроблено авторський опитувальник діагностики загального рівня ревнощів шлюбних партнерів та їх окремих компонентів (когнітивного, емоційного та поведінкового). Запропонований опитувальник створений українською мовою, з урахуванням індивідуально-психологічних та культурних особливостей чоловіків та жінок, що перебувають в офіційному шлюбі та здатний діагностувати кількісно-якісний показник за кожним із компонентів ревнощів. Дана методика – єдиний інструмент діагностики заявленого феномену, що існує в сучасній україномовній психологічній науці.

Створено авторську програму психологічної корекції прояву ревнощів «Антиревнощі», що включає теоретичні аспекти корекції подружніх стосунків шлюбних партнерів в ситуаціях виникнення і проявів деструктивних ревнощів та збагачує уявлення про них як про особистісний конструкт. Представлено практичне підтвердження зменшення високих та середніх рівнів прояву ревнощів після участі в програмі психологічної корекції прояву ревнощів у шлюбних партнерів, яка передбачає особистісний розвиток та формування способів запобігання деструктивних впливів ревнощів.

Запропоноване авторське визначення змісту поняття «ревнощі»; авторкою введені до дефініції суттєві ознаки: «феномен негативно забарвленого почуття в міжособистісних стосунках зі складною психологічною структурою, що включає: проблеми із самооцінкою, невпевненість, страх, гнів, заздрість і виникає при реальній чи уявній нестачі любові, уваги, симпатії від коханої або значущої людини та формує стан болісного сумніву у вірності, коханні та відданості партнера».

Практичне значення одержаних результатів. Зібрані й опрацьовані теоретичні та емпіричні матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки фахівців-психологів у навчальних курсах «Психологія особистості», «Вікова психологія», «Диференційна психологія», «Психологія сім'ї», «Основи психологічної корекції». Зроблені

теоретичні та емпіричні узагальнення і висновки можуть знайти застосування при здійсненні психологічного консультування шлюбних партнерів з проблем, що виникають через ревності в шлюбних стосунках. Розроблена програма психологічної корекції прояву ревності у шлюбних партнерів «Антиревності» та авторський опитувальник діагностики ревності шлюбних партнерів можуть використовуватися у психологічних службах вищих навчальних закладів і в Центрах психологічної допомоги населенню, а також у приватній психологічній практиці. Матеріали з психології шлюбу і психології ревності, зокрема, можуть слугувати основою для теоретико-емпіричної розробки в наступних дослідницьких напрацюваннях щодо відповідної та суміжної проблематики.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 45 від 21.09.2020), комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» (довідка № 154/01-18 від 14.09.2020), Хмельницької обласної державної адміністрації, Обласного центру соціальних служб (довідка № 716 від 19.08.2020), ПВНЗ «Інституту екології, економіки і права» МОН України (довідка №152/42 від 05.02.2020р.).

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційного дослідження викладено у 13 друкованих працях: 7 статтях у фахових виданнях, 3 статтях у збірниках, що входять до міжнародних наукометричних баз, 3 статтях апробаційного характеру в інших наукових виданнях.

Особистий внесок здобувача. Автором дисертації були опубліковані спільні з іншими науковцями дослідження, тому зазначимо їхню участь. Внесок А.І.Руденка у тези «Теоретичний аналіз поняття «Ревності» становить 40 %. Внесок З.О.Антонової та Т.Л.Левицької у статтю «Психологічні особливості прояву ревності як феномену подружнього життя у студентських сім'ях» складає по 20 %. У публікаціях основних положень другого розділу брали спільну участь такі дослідниці: З.О.Антонова, Т. В. Комар, А. І. Руденко. У статті «Методи психологічної діагностики проявів почуття ревності у шлюбних партнерів» внесок

Т. В. Комар становить 40 %, у тезах «Індивідуально-психологічні особливості прояву почуття ревності у шлюбних партнерів» відсоток участі З.О.Антонової та А. І. Руденко становить по 20% відповідно для кожної авторки.

Структура та обсяг дисертації Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації складає 255 сторінок, обсяг основного змісту – 210 сторінок. Дисертація містить 33 таблиці (на 30 сторінках), 13 рисунків (на 8 сторінках) та 7 додатків (на 14 сторінках).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Рекомендації дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості пошукувача. Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 року за №155/30023 та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудженням ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167).

Висновок. Ознайомившись із дисертаційним дослідженням Петяк Олени Віталіївни та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати роботи, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, *вважаємо, що:*

1. Дисертація Петяк Олени Віталіївни на тему: «Психологічні особливості дефініції ревності та їх корекція у шлюбних партнерів», подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про особистий істотний внесок здобувача у розвиток психологічної науки, відповідає вимогам п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження

ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05«Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія».

2. Результати дисертаційного дослідження обговорено та схвалено (результати голосування: «за» – 19; «проти» – немає, «утримались» – немає) на засіданні фахового семінару з попередньої експертизи дисертації Хмельницького національного університету від 21 вересня 2020 року.

Головуючий на засіданні фахового семінару:

доктор психологічних наук, професор
кафедри психології та педагогіки
Хмельницького національного
університету

Є.М. Потапчук

Рецензенти:

кандидат психологічних наук,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи
і соціальної педагогіки Хмельницького
національного університету

Л. І. Романовська

доктор психологічних наук, доцент
кафедри філософії, політології та права

О. А. Посвістак